

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Univerſa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalæ, 1644

Sect. 3. Refutatur contraria ſententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

SECTIO III.

Resolvitur contraria sententia.

25.
Refellitur
sententia
Durandi.

Contrarium sentit Durand. in 2. dist. 7. q. 5. & dist. 37. q. 1. ubi admittit quidem Deum esse causam omnium effectuum & omnium rerum creatarum, mediate scilicet vel sunt ab ipso solo, vel si ab alia creatura; tamen ad Deum tandem deveniendum est, à quo illa existentiam & vim producendi acceperit: contendit nihilominus virtutes naturales proportionatas suis effectibus, eos producere sine cooperatione Dei, qui eos non attingat, nisi mediantur virtute agentis à se producti. Sicut in creatis Pater est causa effectuum Filii. Et artifex qui instrumentum fecit & aptavit, puta scloppum vel gladium, est causa eorum omnium quæ tali instrumento fiunt.

126.
Opinio
quorundam
Thomist.
illi affinis.

Ab eadem veritate deflectunt quoque Thomistæ, qui volunt concursum diuinum consistere, in eo quod Deus aliquam vim creatam & fluentem communicet causis secundis actualiter operaturis. Quæ vis sit quasi proprium instrumentum primæ causæ, ita ut per eam virtutem dicatur prima causa attingere effectum secundæ, sicut proiciens movet proiectum per virtutem impressam. Primum enim, Deus sic non est causa proxima, sed remota effectus secundæ causæ. Secundò, admissio quod aliquis effectus possit esse sine immediato concursu causæ primæ, non est ratio, quare causa secundæ sola, sine illa virtute addita, non possit operari. Dices non posse: quia est creatura. At etiam totum compositum, ex causa secundæ & tali virtute addita, est creatura. Tertio, superuacua est talis virtus, si causa secundæ est completa in suo ordine, id est, si habeat omnia quæ pertinent ad integritatem virtutis creaturæ: sicut scilicet respectu lucis, & ignis respectu caloris, & similia, habere certum esse videtur. Quarto, illa virtus si ponitur à Thomistis ad determinandam causam secundam ut agat. Sed hoc in causis necessariis est superfluum: quippe quæ sunt seipsas determinata & necessitate ad agendum, possunt omnibus ad agendum prærequisitis. In liberis vero impediret usum libertatis, quæ debet seipsam determinare ad agendum. Ut autem sic numero effectus oritur præ aliis æque possibilibus diuisim hic & nunc, facit Dei concursus immediatus directus à Deo ad hunc numero effectum, & eundemque dirigens causam secundam absque vlla qualitate prævia de nouo indita causæ secundæ. Sicut enim causa secundæ determinat primam ad speciem effectus, absque eo quod illi quicquam imprimat: sic prima causa determinat secundam ad individuum sine impressione neque qualitatibus, hoc solo quod potentiam

suam, & virtutem causæ secundæ, applicat ad hunc numero effectum qui simul ab utraque causa producitur. Verus enim sensus istius propositionis, Causa secundæ determinat primam ad speciem effectus, & causa primæ determinat secundam ad individuum, hic est: Quod ideo causa prima concurrat ad talem speciem effectus, potius quam aliam: quia causa secundæ vel naturaliter, si est necessaria, vel libere, si est libera, talem speciem effectus postulat. Ideo vero causa secundæ hunc numero effectum producit præ aliis infinitis eiusdem speciei, & quæ possibilibus hic & nunc in iisdem circumstantiis: quia causa prima, quæ distinctissime nouit vnumquodque individuum cuiuslibet speciei, & pro sua libertate potest ad id quod volentiam suam applicare, & concurrere ad illud cum causa secundæ; dirigit illam ad hoc individuum, ad quod simul cooperatur causa secundæ, tum efficiens, tum etiam materialis ex qua educitur hic effectus. Hoc enim ipso quod Deus non præbet concursum suum nisi ad hunc numero effectum, non potest alius à causa secundæ prodire. Quæ consideratione occurrit præcipuo fundamento Thomistarum, & magis proprio huius loci: reliqua pertinent ad disputationem de physica prædeterminatione.

Argumenta vero Durandi hæc sunt. Primum: Si Deus ageret immediate ad productionem effectuum causæ secundæ (ut quando ignis generat ignem) aut ageret eadem actione, quæ creatura: aut aliâ. Non eadem, propter duo. Primum, quia illam potest habere creatura sine speciali influxu Dei, præter conseruationem: actio enim quæ non excedit virtutem speciei agentis, sufficienter elicitur à sola virtute speciei. Secundò, quia impossibile est eandem actionem numero esse à pluribus agentibus immediate, & perfecte à quolibet, nisi in illis sit eadem virtus numero. Non etiam aliâ: quia vel vna illarum actionum prius attingeret productum, quam alia; vel non, sed utraque simul. Si primum, putà si actio Dei prius, quam actio creaturæ: Deus sua actione totum produceret, & creatura nihil ageret. Si secundum: altera est superflua, quia vna sufficit ad totum producendum. Adde quod actiones sunt idem realiter cum suis terminis. Ergo ad eundem effectum impossibile est dari diuersas actiones.

Respondeo primò iuxta veram sententiam (quod scilicet actio nihil sit aliud quam ipsa potentia quæ agit, ut per se immediate ponens effectum) causam primam & secundam non agere eadem sed diuersa actione: quia agunt diuersa potentia, seu virtute agentis. Neutra vero prius attingit effectum, quam alia: sed utraque simul, concurrendo ad idem indiuisibiliter. Neque propterea vna illarum actionum superflua. Quia neutra est totalis ex parte causæ, neque sola sufficit ad ponendum effectum. Et quamuis Deus posset, si vellet, producere solus ta-

lem effectum (vi de plurimis verum est) non tamen ea sola applicatione potentiae, qua concurrat cum causa secunda: sed maiori opus esset, & aequaliter concursus utriusque causa. Iuxta eandem sententiam falsum est, quod assumit ultimum Durandus, actiones esse idem realiter cum suis terminis, id est, cum effectibus.

39. Respondeo secundo, iuxta alteram sententiam plurimorum, qui volunt actionem esse in patiente vel in termino, & isti realiter identificari, aut modaliter tantum ab eo distingui: causam primam & secundam agere eadem actione. Quam actionem creatura non potest habere sine immediato concursu Dei, ex essentiali indigentia & imperfectione creaturae. Sicut non potest habere esse & virtutem agendi, suae speciei, sine immediato influxu Dei in fieri, & in conservari, id est, in totum esse. Estque proportio inter esse & virtutem agendi illius speciei, & inter agere illius speciei: quod sicut esse & virtus agendi pendet a Deo immediate, ita & agere, sive actio. Porro nec actio est immediate utraque causa, prima & secunda. Est perfectio a qualibet, si perfecte sumatur pro totaliter ex parte actionis & effectus. Tota enim actio, & totus effectus, pendet secundum se totum a qualibet. Non autem si sumatur pro totaliter ex parte causa, simpliciter loquendo, Nam neutra est sola & integra causa talis actionis & effectus, sed est partialis simpliciter, & totalis tantum secundum quid, id est, in suo genere & ordine. Causa prima est totalis & efficiens prima: quia non est alia prima: & causa secunda est similiter totalis efficiens secunda. Sed quamvis aliqui Authores huius sententiae dicerent causam primam & secundam agere diversis actionibus: parum contra illos haberet roboris argumentum Durandi. Facilius enim respondere possent utramque simul attingere effectum, neque sine alia esse sufficientem ad effectum ponendum. Falsumque esse non posse dari plures actiones ad eundem terminum modaliter tantum distinctum. Potest enim res eadem pluribus modis modificari, tum simul, tum successively. Et quidem accidentia Eucharistica non conservantur eadem actione, qua fuerunt producta. Conservantur enim actione creaturae, & fuerunt producta actione educitiva.

30. Eodem effectus possunt esse duo fines totales
 Secundum Durandi argumentum est huiusmodi. Ordo agentium correspondet ordini finium. Sed unius rei non possunt esse duo fines immediati & perfecti, ergo nec duo agentia. Respondeo, minorem esse evidenter falsam. Potest enim quis immediate intendere duos fines perfectos & totales, non modo ex parte effectus & actionis, quod tamen nobis sufficeret: verum etiam totales ex parte causa, ita ut quilibet illorum sufficienter moveat ad agendum; & eodem influxu qui nunc est, moveret, quamvis alij fines non moverent. Sic potest aliquis Romanam proficisci ex desiderio Urbis illius vi-

senda, & propter spem consequendi alicuius beneficii, non subordinando unum finem alteri, adeoque immediate quemlibet intendendo: atque ita volendo propter quemlibet illorum finium, ut vellet nihilominus & proficisceretur vi affectus praesentis erga unum illorum, quamvis alter deesset. Hactenus Durand. in 2. dist. 1. q. 5.

Tertium argumentum eiusdem in 2. dist. 37. quaest. 1. num. 6. sumitur ab absurdo: quia scilicet ex nostra sententia sequeretur Deum esse causam peccati. Nam, inquit, omnis defectus culpabilis imputatur agenti producenti, & habenti dominium super actum, & non ignoranti defectum. Si ergo Deus immediate causat actum peccati, cum non agat ex necessitate naturae, sed libere habens plenum dominium actus, neque ignoret defectum adiunctum, non video quin ipsi debeat ad culpam imputari, sicut & homini, vel magis quam homini, cuius ignorantia potest eum quandoque vel totaliter excusare, vel culpam alleviare. Item quando duo sunt coniuncta inseparabiliter; quicumque sciens utrumque, eligit unum; eligit & alterum: quia etsi illud non eligeret absolute, quia maius: ex quo tamen ei coniunctum est quod vult, nec separari potest ab eo; necesse est quod utrumque velit. Sicut patet in voluntariis mixtis, cum aliquis projicit moxas in mare, ut saluetur, quas tamen secundum se non vellet projicere. Cum igitur Deus non ignoret defectum coniunctum actui: si vult unum, vult & alterum. Non operatur autem nisi sciens & volens: ergo &c.

32. Ad primam partem argumenti Respondeo negando antecedens. Ut enim defectus culpabilis imputetur agenti producenti, requiritur ulterius ut agat contra debitum. Quod Deus non facit, qui potius ex debito & officio causae primae concurrit ad actum voluntatis creaturae libere se determinantis ad peccandum, ne laedat ipsius libertatem, negando illi concursum necessarium ad liberè agendum. Ad secundam dico, Deum non eligere, neque velle per se actum peccati, sed eligere tantum & velle permittere ut creatura libere agant secundum modum & conditionem suae naturae: ita tamen ut absum, prohibeat, & ab illis variis modis retrahere aut avertere conetur. Liberras vero creatura est illa, quae per se, & ex se ipsa, actum peccati eligit: ad illumque se determinando, determinat simul & applicat causam primam, habitualiter sibi quodammodo coniunctam, & paratam concurrere, ad id quod creatura eligit. Paratam, inquam, & volentem libere concurrere ad actum peccati, non per se absolute, sed ex suppositione quod creaturae libertas ad exigat. Quam suppositionem Deus non eligit neque vult, sed orat & detestatur. Quando autem volumus aliquid inseparabiliter coniunctum cum altero, non per se & absolute, sed ex hypothese displicente: non semper volumus

32. Cur peccatum non imputetur Deo concurrenti ad actum?

id quod inseparabiliter est illi coniunctum. Exempli gratia, licet velimus remissionem peccatorum inseparabiliter coniunctam cum morte Christi, non propterea volumus mortem Christi. Sicque licet Deus velit concursum suum, cum quo actus peccati & malitia culpabilis creaturae sunt coniuncta inseparabiliter: non propterea vult actum peccati, neque malitiam culpabilem: sed vult tantum non deesse officio causa primae.

33.

Deus concurrat solummodo ad materiale peccatum.

Ut autem quae diximus melius intelligantur, Nota primo, Deum concurrere ad materiale peccati, non ad formale: id est, ad entitatem actus positiui prohibiti, sed non ea ratione & eo modo, quo est moraliter malus & imputabilis operanti: quia concurrunt tantum ad actum illum, exercendo officium cause primae: non operando contra debitum, neque promouendo voluntatem creatam ut sic agat: sed tantum non negando concursum necessarium causa secundae se libere ad illum determinanti, sine cuius concursus exhibitione non posset ipsa libere agere, praereturque naturalis suae conditionis naturam.

34.

Deus concurrat est causa partialis, licet totum producat effectum.

Nota secundò, Deum concurrere cum causis secundis, esse causam partialem; non partialitate effectus quasi totus effectus secundum se totum non sit à Deo (totum enim id quod est, creatur est, pendens à Deo immediate) sed partialitate causa, quia Deus non est sola causa, neque totalis simpliciter, sed tantum in suo genere & ordine, id est, est causa prima totalis efficiens: sed non totalis omnino, quia concurrunt etiam secunda. Neque Deus concurrunt tunc tanto conatu vel influxu, ut sufficeret solus ad ponendum effectum, sine influxu causa secundae concurreris. Non, ex imbecillitate diuina omnipotentiae, quae sola potest quicquid facit cum causis secundis, nisi sit specialis implicantia, ut communiter dicitur esse in actibus vitalibus: estque omnino si adaequate sumantur cum viteli attentione vel intentione in illis inclusa: & in actibus intrinsicè malis, ut odio Dei & virtutis, quos repugnat fieri à Deo solo, qui non potest esse auctor & causa specialis peccati, neque actus intrinsicè turpis & indecenti. Non, inquam, ex defectu omnipotentiae diuinae, sed ex libera ipsius voluntate, quae potest suum concursum ita contemperare, ut locum relinquat causis secundis. Sicut vir fortis potest vires suas & conatum contemperare in ferendo scamno v. g. ut locum det puero concurrenti & ferendi ex parte.

35.

Deus non potest facere creaturam à se independentem in operando: neque ad Dei libertatem pertinet.

Nota tertò, non esse imperfectionis quòd Deus non possit facere causam secundam non egentem ipsius concursu immediato ad agendum: sicut non est imperfectionis quòd nequeat facere creaturam quae non ab ipso pendeat immediate in conservari. Sed potius id esse summam perfectionis essentiae diuinae, & primi entis, à quo essentialiter & immediate pender omne aliud ens in esse & in operari: à qua essentiali dependentia, &

indigentia, impossibile est creaturam vllam absolui.

Nota quartò, Sicut creatio vel productio est ipsa Dei essentia & potentia, ut se exercens & ponens effectum ita concursum Dei esse essentiam & potentiam ipsam diuinam, ut se exercentem coagendo & ponendò effectum simul cum causa secunda. Et rursum quemadmodum inter creatam & rem creatam, nulla est actio media, ab illis distincta in re: sic inter Deum concurrentem, & effectum communem illius & causa secundae, non est vlla actio media ab illis distincta. Par enim est ratio: vel potius par superfluitas illius actionis media, aut processus in infinitum, ut ostendemus alibi. Quod si talis actio intercederet modaliter distincta à termino, ut multi volunt, dicendum esset consequenter loquendo, Deum non tantum agere media illa actione, sed insuper iungere suam vim cum illa actione, ut cum illa & per modum totalis principij immediate attingat effectum. Nam alioqui si concedatur esse aliqua entitas, quae non sit à Deo nisi mediante alia entitate aut recula distincta, argumenta sumpta ex ratione parum momenti habent contra Durandum. Hinc sequitur concursum Dei, & causa secundae, non esse eandem actionem: quemadmodum neque est vna virtus, neque vnus vnus virtutis, sed alia est virtus diuina, & alia creata. Nec obest, quod sit vnus effectus Dei & causa secundae. Nam multorum agentium, sicut & multarum causarum diuersi generis, potest esse vnus effectus. Et actio non identificatur cum effectu, sed cum virtute agendi.

Nota quintò, non esse eundem concursum Dei ad omnia, sed diuersum ad singula, ratione & virtualiter: prout eadem virtus diuina se se exercet inadaequate ad varios terminos. Concursus autem generalis non est, ut aliqui comminiscuntur, quos in tractatu de peccatis refutabimus, concursus quidam vagus, indifferens & indeterminatus, aut concursus in communi, quem ut talem existere implicat: sed est concursus ipse particularis & determinatus in specie, & in indiuiduo, qui dicitur generalis, prout consideratur requiri similiter ad omnia talia aliquis concursus. Imò etiam ipse concursus supernaturalis ad effectus supernaturales, est concursus generalis hoc sensu, & praeter supernaturalem non est opus alio generali, Quamquam concursus supernaturalis non est generalis alio sensu: id est, vi naturae, & communi ac generali ordini rerum debitus.

Nota sextò, non esse fortuitum concursum causa primae & secundae. Nam ex parte causa secundae exigitur summa necessitate, ut agat. Quoniam aliter non potest agere. Ex parte vero Dei datur ex summa prouidentia, quae ab aeterno decreuit, cooperari causis secundis, iuxta illarum exigentiam. Quod

Quod decretum, exequitur in tempore, & quidem liberè, quatenus ex decreto libero id facit, disingente præscientia, quâ novis infallibiliter quid exigant causâ necessariâ ex natura sua: quidue liberâ sint actura pro libito, si nolit ipse concursum suum negare.

39. Nota septimò, concursum Dei in actu secundo esse illam Dei actionem, & cooperationem, de qua huc usque diximus: in actu vero primo esse ipsam Dei potentiam, æterno Dei decreto paratam concurrere, & velut habitualiter deinceps causis secundis, etiam liberis, ut agant connaturaliter, necessariò vel liberè, iuxta naturâ suâ conditionem. Ita ut, sicut causâ liberâ vtuntur habitibus sibi inherentes, quando volunt, & eos determinant actu ad operandum: sic vtantur Dei potentia, eamque determinent ad speciem actus ponendam, quando liberè volunt. Vt autem ambâ causâ concurrant, non est necesse vnam in alteram præuium quid immittere, sed tantum vnam alteri esse adiunctam, & simul operari. Sicut cum duo vel plures se, muscu iuvant ad ferendum pondus, aut trahendum nauigium: non est opus vnum alteri robur aut quid aliud imprimere: sed tantum vim suam conferre, & cum illo operari. Ac sicut totum pondus leuatur tunc à quolibet illorum partialiter, id est, tanquam à parte causâ totalis, & adæquata ponderi ferendo: non autem pars vna ponderis ab vna, & pars altera ab alia: similiterque totum nauigium trahitur partialiter & indiuisibiliter à quolibet funem cum alijs tenente, aut remis impellente: sic totus effectus est indiuisibiliter à causâ vtraque concurrente: non autem pars vna à Deo solo, & altera à sola creatura. Alioqui daretur aliquid quod non esset immediatè à Deo. Neque esset ratio, cur altera pars effectus non possit esse pariter sine dependentia immediatâ à Deo. Quare non est verum, quod aliqui dicunt, concursum Dei generalem terminari tantum ad rationem communem entis, quæ est in effectu. Concursum vero verò specialem causâ secundæ terminari ad talem speciem entis. Verum tamen est non omnem denominationem quæ tribuitur effectui, sumi à Deo, aut tribui illi respectu Dei. Nam v. g. nostri actus vitales, non sunt vitales Deo, neque respectu illius habent denominationem vitalem: & actus nobis imputabiles ad poenam, non dicuntur tales respectu Dei, quasi ipsi quoque imputabiles sint. Tota tamen illa entitas, & omnis ratio realis intrinseca effectui qui sic denominatur, est à Deo immediatè concurrente cum causâ secunda. Quia quicquid verè & realiter existit extra Deum, pendet ab illo immediatè & essentialiter, velut primo & vniuersalissimo rerum omnium principio.

Tomus I.

SECTIO IV.

Refellitur aliud cuiusdam recentioris argumentum.

40. Contra concursum Dei immediatum longam scripsit disputationem, Author Ludovic. à Dola, recentissimus, quatuor in partes diuisam. Cuius tres priores partes hoc vnum continent argumentum, fusissimè explicatum: Vel Deus non coniungit concursum suum proximo, & immediatè ad eandem numero actionem cum humana voluntate: vel si coniungit, necesse est cum id facere alterutro ex his duobus modis: videlicet, vel iuxta modum dicendi prædeterminantium physicè: vel iuxta eum quem moderni assertores scientiæ mediæ tenuerunt. Sed neque Deus id potest facere iuxta modum dicendi prædeterminantium physicè, quia sic destrueret libertatem, & esset peccati Author. Neque etiam secundum modum dicendi assertorum scientiæ mediæ. Quia quia modus iste dicendi est intelligibilis, impossibilis ac repugnans, vt pote qui scientiæ mediæ assignet obiectum impossibile ac repugnans. Tunc etiam quia libertati humanæ præiudicat, non minus, quàm prædeterminatio physica. Cum de necessitate includat decretum Dei posituum, absolutum, & effectum, concurrendi cerò ac peculiari concursu ad actiones hominum liberis. Quod decretum se habet antecedenter ad operationem voluntatis: & eo posito, non potest voluntas non operari. Ergo Deus non concurrat immediatè & proxime cum voluntate.

41. Vbi Nota primò, tamen si argumentum illud concludit tantum de voluntate: sententiam tamen illius Authoris esse, quod neque alijs causis secundis necessarius est concursus Dei proximus & immediatus. Secundò, passim ipsum supponere actionem esse aliquid distinctum à parte rei ab agente & ab effectu: & concursum Dei immediatum debere esse eandem numero actionem, quæ sit simul & indiuisibiliter à Deo, & à causâ secunda. Quæ opinio licet multorum sit, nobis tamen non placet, qui verius esse censemus cum D. Thomâ 1. p. quest. 25. art. 2. ad 2. actionem Dei non esse aliud ab eius potentia: & similiter in creaturis actionem esse ipsummet agens, prout vim suam exercet in effectum, quem ponit. Exercet autem per se immediatè, & non per aliquid distinctum in re, medium inter agens & effectum. Quod medium cum non sit à seipso, deberet esse ab agente. Et sic agens deberet ipsum agere, suamque vim circa ipsum exercere. Vel ergo per aliud, vel per se immediatè. Si primò: absurdum in infinitum: quia de illo redibit questio, & sic deinceps. Si secundò, idem dici debuit ac potuit de effectu, quod de medio illo asseritur: ipsum scilicet pendere &

GGG

Concursus Dei productum totum effectum indiuisibiliter.

D. Thomâ Actio est in agente